

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

נפילת מוצב הצומת

עם קבלת ההחלטות לפני שחר ה-16 לחודש, הגיעה אל מפקדת פיקוד הדרום הישראלי תמונת הקרב המר והקשה אותו ניהלה חטיבת אמנון והקשיים שלא נצפו שהופיעו עם תחילת ביצוע התכנית, השתלטה על המפקדה הקדמית של פיקוד הדרום אווירה של מתיחות ודאגה, משה דיין שר הביטחון הציע להסיג את חטיבת הצנחנים ממקום נחיתתה בחוף המערבי של התעלה ולבטל את כל המבצע, והבהיר באומרו: "ניסינו אך זה היה לשווא, ולכן אני מציע לבטל את רעיון הצליחה שכן המצרים יטבחו את כוחותינו על החוף השני". הגנרל גונן ענה לו: "לו ידענו שכל זה יקרה לא היינו מתחילים בביצוע הצליחה כלל, אבל עכשיו לאחר שעברנו נמשיך בכך עד הסוף המר".

سقوط موقع تقاطع الطرق

עندما أخذت التقارير قبيل فجر يوم ١٦ أكتوبر تصل إلى القيادة الجنوبية الإسرائيلية تنقل صورة القتال المرير الذي يخوضه لواء أمنون والمصاعب غير المتوقعة التي ظهرت عند البدء في تنفيذ الخطة، سيطر على مركز القيادة المتقدم للقيادة الجنوبية جو من التوتر والقلق، واقترح موشى ديان وزير الدفاع سحب لواء المظلات من نقطة الإنزال بالشاطئ الغربي للقناة وإلغاء العملية بأكملها، مبرراً ذلك بقوله: «لقد حاولنا ولكن محاولتنا ذهبت أدراج الرياح، ولذا فإنني اقترح إلغاء فكرة العبور إذ إن المصريين سوف يذبحون قواتنا على الشاطئ الآخر». فرد الجنرال جونيون قائلاً: «لو كنا نعلم مقدماً أن ذلك سيحدث ما كنا بدأنا عملية العبور، أما الآن وما دمنا قد عبرنا فلنستمر حتى النهاية المريرة».

גנרל חיים בר לב תמך בדעתו של גונן ומשה דיין לא ניסה להתווכח איתם ונקט בדרך בה נקט לאורך כל ימי המלחמה, להתרחק ממתן הוראות ישירות לביצוע.

בסביבות השעה 06:00 בבוקר, התקשרה גולדה מאיר, ראש ממשלת ישראל מתל אביב בטלפון למשה דיין כדי להתייעץ עימו לגבי המצב, והוא דיווח לה כי עדיין לא הוקמו הגשרים על התעלה, וכי הכוחות המצרים סגרו את ציר ההתקדמות לדוורסואר בגדה המזרחית של התעלה, דבר שאיים על ראש הגשר שהוקם בגדה המערבית. כן ציין בפניה כי קיימת תקווה גדולה להתגבר על התנגדות זו ולהעביר את הגשרים למעבר ולהרכיב אותם

وقد أيد الجنرال حاييم بارليف رأي جونين، ولم يحاول موسى ديان مناقشتهما، جريا على النهج الذي اتبعه طوال مدة الحرب، وهي تجنب إصدار أوامر مباشرة للتنفيذ. وحوالي الساعة السادسة صباحا، اتصلت جولدا مائير رئيسة وزراء إسرائيل من تل أبيب هاتفيا بموشى ديان للاستفسار عن الموقف، وأبلغها ديان أن الجسور فوق القناة لم تتم إقامتها بعد. وقد تمكنت القوات المصرية التي شمال المعبر من إغلاق محور التقدم إلى الدفرسوار على الضفة الشرقية للقناة، مما يهدد رأس الكوبري المقام على الضفة الغربية. وذكر لها أن الأمل كبير في التغلب على هذه المقاومة، ونقل الجسور إلى المعبر وتركيبها

٣١٣

עמ' 314

במהלך היום. באשר למצב בגדה המערבית דיווח דיין לראש הממשלה כי חטיבת הצנחנים [חטיבה 247 – א.ר.] של דני מט השלימה את צליחתה לגדה המערבית ללא כל הפרעה מצד הכוחות המצריים, וכי אין כל כוונה בפיקוד הדרום להחזירה לגדה המזרחית, גם אם תתאחר הרכבת הגשרים. במהלך השיחה ביטאה גולדה את דאגתה הגדולה מן האפשרות שהמצרים יצליחו לנתק את כוחות הצנחנים, וכי הדבר עורר ויכוח גדול בין השרים במהלך פגישת הממשלה.

أثناء فترة النهار. أما عن الموقف في الضفة الغربية فقد أبلغ ديان رئيسة الوزراء أن لواء المظلات بقيادة العقيد داني مات قد أتم عبوره إلى نقطة الإنزال غرب القناة دون أي تدخل من القوات المصرية، ولا توجد نوايا لدى القيادة الجنوبية لإعادته إلى الضفة الشرقية حتى لو تأخر تركيب الجسور. وأبدت جولدا مائير خلال حديثها قلقها الشديد من احتمال قيام المصريين بعزل قوات المظلات، وأن هذا الأمر قد أحدث جدلا كبيرا بين الوزراء في أثناء اجتماع الحكومة.

כך, ואל"מ אמנון לא הפסיק לנסות לבצע את המשימה שהוטלה עליו למרות האבדות הרבות שכוחותיו ספגו במהלך שלושת התקפותיו. בבוקר ה-16 לחודש פיקד אמנון בעצמו על התקפה מרוכזת על אזור הצומת בפעם הרביעית בגדוד שריון 40, לאחר שצירף אליו פלוגת טנקים שתוקנו במהלך הלילה. אמנון ביצע את ההתקפה משני כיוונים. בשעה שבו נע גדוד שריון 40 מכיוון התעלה לכיוון הצומת, או ממערב למזרח, החלה פלוגת הטנקים [פלוגה ג/גד' 407 בפיקודו של סרן גבי ורדי – א.ר.] בהתקפה מדרום לצפון. מסיור שערך אמנון במהלך היום גילה שהמצרים הקימו באזור הצומת מכשול נ"ט רציני שכלל טנקים מחופרים בעמדות מבוצרות, משגרי טילי נ"ט, בתוספת שדות מוקשים שהונחו משני צידי הדרך, דבר שגרם להתפוצצות מספר טנקים ישראלים בהתקפות הקודמות. אנשי החי"ר של הגדוד הימני [גדוד 18 חי"ר – א.ר.] של חטיבת חי"ר 16 המצוידים במרנטי"ם RPG-7 וטילי מליוטקה [סאגר – פ.מ.] מיקמו את עמדותיהם במקום תוך ניצול סוללות העפר ותעלות ההשקיה היבשות בחווה הסינית, דבר שגרם לכישלון כל ההתקפות הישראליות הקודמות.

هذا ولم يتخل العقيد آمنون عن محاولة تحقيق المهمة التي أسندت إليه رغم ما حاق بقواته من خسائر فادحة خلال هجماته الثلاث المتتالية. ففي صباح يوم ١٦ أكتوبر قاد آمنون بنفسه هجوما مركزا على منطقة تقاطع الطرق للمرة الرابعة بالكتيبة ٤٠ المدرعة بعد أن ضم إليها مجموعة من الدبابات التي تم إصلاحها أثناء الليل، وأجرى آمنون الهجوم من اتجاهين. ففي الوقت الذي تقدمت فيه الكتيبة ٤٠ المدرعة من اتجاه القناة إلى اتجاه التقاطع أي من الغرب إلى الشرق، قامت سرية من الدبابات بالهجوم من الجنوب إلى الشمال. ومن الاستطلاع الذي أجراه آمنون أثناء النهار، اكتشف أن المصريين قد أقاموا

بمنطقة التقاطع حاجزا قويا مضادا للدبابات كان يتكون من دبابات مخندقة في مواقع حصينة وأسلحة وصواريخ مضادة للدبابات علاوة على الألغام التي بثوها على جانبي الطريق، مما أدى إلى انفجار عدد من الدبابات الإسرائيلية أثناء الهجمات السابقة، وكان أفراد المشاة من كتيبة اليمين باللواء ١٦ مشاة المسلحين بالبازوكات آربي جي ٧ وصواريخ المالتوكا قد انتخبوا مواقعهم بمهارة مستغلين الحواجز الترابية وقنوات الري الجافة في المزرعة الصينية مما أدى إلى فشل جميع الهجمات الإسرائيلية السابقة.

אמנון למד מלקחי הקרבות הקודמים ומתוצאות סיורו למוצבים המצריים, והפעם לא התקדם עם כוחו מכיוון מערב ודרום לעבר אזור הצומת כדי שלא יספוג אבדות רבות בטנקים, כפי שקרה בהתקפות הקודמות כתוצאה מאש הנ"ט הקשה שירו המצרים. הפעם נקט אמנון בדרך אחרת והיא עמידת כוחותיו מרחוק מאזור הצומת ופתיחה בקרב התשה איטי כדי להשתלט בהדרגה על התנגדות הכוחות המצריים שהגנו על מקום חיוני זה ואשר הותשו לאחר לחימת גבורה שניהלו במהלך הלילה נגד כוחות השריון של אמנון, ומצבם החמיר בשל המחסור הקשה בתחמושת, דבר שאילץ אותם בסופו של דבר לסגת מעמדותיהם. אמנון התקדם עם כוחו והשתלט על אזור הצומת, פנה צפונה ונערך באזור הנמצא בין החווה הסינית (כפר אל-ג'לא') ["אמיר" – א.ר.] ותעלת סואץ.

واستفاد أمنون من دروس المعارك السابقة ومن نتائج استطلاع للمواقع المصرية، فلم يندفع هذه المرة بقواته من اتجاهي الغرب والجنوب نحو منطقة التقاطع حتى لا تحيق الخسائر الفادحة بدباباته، كما جرى في الهجمات السابقة بتأثير النيران الكاسحة المضادة للدبابات التي يطلقها المصريون. ولجأ أمنون هذه المرة إلى طريقة جديدة هي التوقف بقواته بعيدا عن منطقة التقاطع والبدء في معركة استنزاف بطيئة للقضاء بالتدريج على مقاومة القوات المصرية التي تدافع عن هذا الموقع الحيوي والتي كانت قواها قد أنهكت بعد القتال البطولي المجيد الذي خاضته طوال الليل ضد قوات أمنون المدرعة، وكان موقفها قد ساء نتيجة للنقص الفادح في الذخيرة، مما أجبرها في النهاية على الانسحاب من مواقعها. وتقدم أمنون بقواته واستولى على منطقة تقاطع الطرق، واندفع شمالا حيث تركز في المنطقة التي تقع ما بين المزرعة الصينية (قرية الجلاء) وقناة السويس.

עמ' 315

הגנרל שרון שלח מוקדם בבוקר ה-16 לחודש שני גדודי טנקים בפיקוד הסא"לים עמי [רס"ן עמי מורג – מג"ד 599 – א.ר.] ועוזי [רס"ן עוזי בן יצחק – מג"ד 409 – א.ר.] כדי להציל את אמנון לאחר שנודע לו על האבדות הרבות שנגרמו לכוחו בליל ה-15-16 לחודש, לאחר שהצליח להשתלט על אזור הצומת ["טרטור" – "לכסיקון" – א.ר.] והדרכים המגיעות לחווה הסינית החליט אמנון לסיים את המשימה המסוכנת שהוטלה עליו עוד קודם לכן והיא טיהור ציר

"טרטור", ולכן השאיר גדוד טנקים אחד מחטיבתו (כ-30 טנקים) באזור שבין הצומת ומערב החווה הסינית, והחל בהתקפה על-ידי שני גדודי הטנקים שקיבל משרון על ציר "טרטור", בחלק בו החזיקו יחידות חטיבת חי"ר 16. אחד הגדודים תקף מצפון-מזרח ואילו השני תקף ממערב, אך ההתקפה נכשלה ונתקלה באש כבדה של טנקים ונשק נ"ט ממערכי הגדוד השמאלי [גדוד חי"ר 16 בפיקוד מקדם (סא"ל) חוסיין טנטאוי – פ.מ.] של חטיבה 16 דבר שאילץ את אמנון לסגת.

وكان الجنرال شارون قد أرسل مبكراً صباح ١٦ أكتوبر كتبتين من الدبابات بقيادة المقدمين إمي وعوزي لنجدة آمنون بعد أن علم بالخسائر الجسيمة التي لحقت بقواته ليلة ١٥ / ١٦ أكتوبر، واعتزم آمنون بعد أن تمكن من الاستيلاء على تقاطع الطرق والوصول إلى المزرعة الصينية أن ينجز المهمة التالية الخطيرة التي تم تكليفه بها من قبل، وهي تطهير طريق طرطور، ولذا ترك كتيبة دبابات من لوائه (حوالي ٣٠ دبابة) في المنطقة بين تقاطع الطرق وغرب المزرعة الصينية، وقام بشن هجوم بالكتبتين المدرعتين اللتين أمده شارون بهما على طريق طرطور في الجزء الذي تسيطر عليه وحدات اللواء ١٦ مشاة. فقامت كتيبة منهما بالهجوم من الشمال الشرقي، بينما شنت الثانية هجومها من اتجاه الغرب، ولكن الهجوم فشل، فقد اصطدم بنيران كثيفة من الدبابات والأسلحة المضادة للدبابات من مواقع كتيبة اليسار من اللواء ١٦ مشاة واضطر آمنون إلى الانسحاب.

בבוקר ה-16 לחודש היה מצב החטיבה של אמנון רע ביותר, ולא נשארו לה אלא 27 טנקים, שכן היא איבדה בקרבות הקודמים באזור הצומת, בחווה הסינית ובטיהור ציר "טרטור" כשני שלישים מן הטנקים שלה, כן איבדה מספר גדול מלוחמיה, ומבין הנפגעים היה אחוז גדול של קצינים ומפקדי טנקים, וציר "טרטור" נשאר סגור למרות כל ההתקפות הנ"ל. ההישג היחידי של אמנון היה השתלטות על אזור הצומת ["טרטור" – "לכסיקון" – א.ר.] והמצאות גדוד טנקים מחטיבתו באזור שממערב לחווה הסינית. בשל הצורך הרב לארגן מחדש את כוחותיו ולהצטייד מחדש בתחמושת במקום זו שנצרכה, ביקש משרון אישור לסגת עם כוחותיו למעוז "לקקן" שעל חוף האגם המר כדי לחדש את יכולת הלחימה שלו.

وفي صباح ١٦ أكتوبر كان وضع لواء أمنون قد غدا سيئا للغاية ، فلم يتبق له سوى ٢٧ دبابة ، أي أنه خسر أزيد من ثلثي دباباته خلال معاركه أمام تقاطع الطرق والمزرعة الصينية وتطهير طريق طرطور ، كما خسر عددا كبيرا من القتلى ، وكانت نسبة عالية من الضباط وقادة الدبابات من بين المصابين ، وظل محور طرطور رغم كل الهجمات التي جرت مغلقا . وكان النجاح الوحيد الذي أحرزه أمنون هو استيلاؤه على منطقة تقاطع الطرق ووجود كتيبة مدرعة من لوائه في المنطقة غرب المزرعة الصينية . ونظرا لحاجته الشديدة إلى إعادة تجميع قواته وإعادة الملء لدباباته وتعويض ما فقدته من ذخيرة وعتاد ، فقد طلب أمنون من قائده شارون التصديق له بسحب باقي لوائه إلى موقع لاكيكان (تل سلام) على شاطئ البحيرات المرة لتجديد كفاءته القتالية .